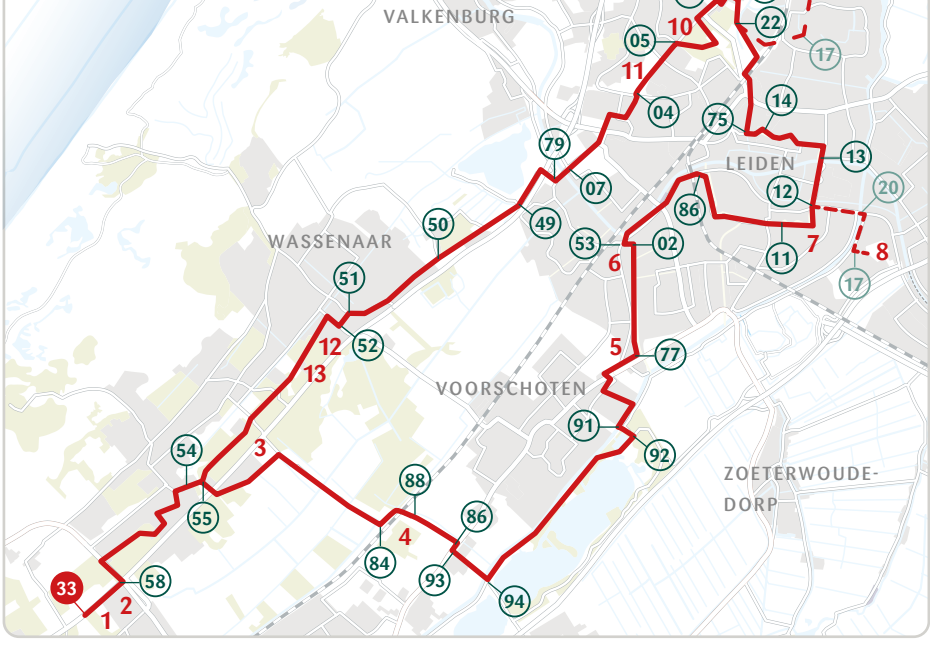

Moestuinenfietsroute 2 – 31,2 km

Historisch en springlevend

De moestuinen langs deze route hebben een rijke historie. Daarvan zijn nog tal van restanten te zien, zoals oude tuinmuren, experimentele fruitmuren en kweekbakken. Zij herinneren aan een tijd waarin de moestuin onmisbaar was en een plek voor innovaties. De groeiende belangstelling voor moestuinen en het besef dat zij deel uitmaken van ons groene culturele erfgoed, hebben ertoe geleid dat een aantal moestuinen op kleine schaal weer in gebruik is genomen.

1. **Tuinmuur Marlot**
Bij Leidsestraatweg 75
2594 BB Den Haag

A1
2. **Tuinmuur Reigersbergen**
Leidsestraatweg 51
2594 BB Den Haag
www.imkersdenhaag.nl

A1, B1
3. **Tuinderij Wijdhorst**
Rijksstraatweg 60
2245 CA Wassenaar
www.wijdhorst.nl

Op de plek van de voormalige moestuin van buitenplaats Marlot liggen sinds 1927 tennisbanen omgeven door de oorspronkelijke tuinmuren. Bijzonder is de laat 17de-eeuwse retranchementmuur, waarbij de rechte muurvlakken terugspringen en onderling verbonden zijn met een schuine hoek. Het is een experimentele fruitmuur waarvan er maar enkele zijn in Nederland.

4. **Kasteel Duivenvoorde**
Laan van Duivenvoorde 4
2252 AK Voorschoten
www.kasteelduivenvoorde.nl

A2, B2, C1, D, E

De moestuin van kasteel Duivenvoorde floreerde eeuwenlang. Dankzij een groot aantal broeibakken (platte bakken afgedekt met glas) en kassen kon de tuinbaas het hele jaar door oogsten. De enorme ontploffing van een grote hoeveelheid munitie in 1945 maakte hieraan een einde. De moestuin verdween en slechts de stenen restanten van de kweekbakken herinneren aan het vakmanschap van weleer. De afgelopen jaren is in de zogenaamde Leidse tuin, gelegen voor restaurant Hof van Duivenvoorde, opnieuw een boomgaard aangeplant en een moestuin aangelegd. De moestuin levert kruiden, fruit en bloemen voor het restaurant en voor verschillende bijzondere producten zoals jams, chutneys en geleien. Ze zijn te verkrijgen in de Landgoedwinkel.

5. **Buitenplaats Berbice**
Leidseweg 221
2253 AE Voorschoten
www.buitenplaatsberbice.nl

A3, B3, C2
6. **Het Zoete Land**
Zoeterwoudsesingel hoek
Cronesteinkade, 2313 GX Leiden
www.hetzoeteland.nl

A1, B1

De rijke Leidse lakenkoopman Pieter de la Court van der Voort had een grote passie voor tuinen. Op zijn buitenplaats Allemansgeest (die in 1822 Berbice ging heten) experimenteerde hij met fruitmuren. Welke vorm gaf het beste resultaat om leifruit te kweken? De experimentele fruitmuren staan er nog steeds en zijn – net als de oranjerie – onlangs gerestaureerd. Fraai gesnoeid leifruit siert deze muren.

Om te voorkomen dat een rijksweg werd aangelegd in de tuin, verving mejuffrouw Rudolpha Begeer, de laatste eigenaresse van Berbice, in 1968 de moestuin door een rozentuin. In 2016 hebben vrijwilligers op een andere plek een moestuin teruggebracht. De paden en bedden ('akkertjes') zijn gebaseerd op de maten die De la Court in 1737 voorschreef. In de moestuin worden zowel hedendaagse als historische groente- en fruitrassen verbouwd.

7. **Huis Ter Wadding**
De boomgaard en pluktuin zijn te bereiken via het Groene Draeckepad, Voorschoten

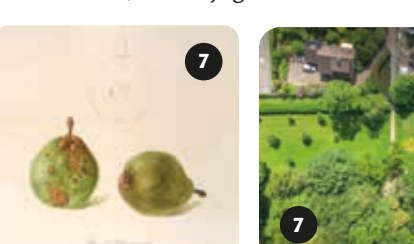
A1, B2, C2
8. **Park Matilo**
Besjeslaan
2314 AZ Leiden
www.parkmatilo.nl

A1, B2
9. **Voedselbos Okkerheide**
Veerpolderpad
2341 HZ Leiden
www.okkerheide.nl

A1, B2

Aan het begin van de 19de eeuw woonde de rijke burger Mathieu van Noort op Huis ter Wadding. Hij was een vaardig tekenaar en verzamelde kunst. Op verzoek van een Leidse hoogleraar tekende en beschreef hij nauwkeurig Nederlandse appels en perenrassen. Vele daarvan stonden in zijn boomgaard op Ter Wadding. Het resultaat was Pomologia Batavia, een prachtige verzameling tekeningen met een beschrijving van iedere soort. Na het overlijden van Mathieu van Noort in 1844 heeft de volgende eigenaar, Guillaume Pierre van Outeren, de boomgaard verplaatst naar de voormalige moestuin ten zuidwesten van het huis. Tegenover deze plek zijn in 2018 opnieuw historische fruitrassen aangeplant en is een pluktuin aangelegd.

In de middeleeuwen woonden en werkten kloostersusters op de ondergrondse resten van het Romeinse fort Matilo. Een Romeinse kruidentuin en een middeleeuwse kloostertuin herinneren in het archeologische monument park Matilo aan deze vervlogen perioden. In het park vind je historische tuinen, schooltuinen, een voedselbos, een wijngaard en stadstuinen.

10. **Kasteel Oud Poelgeest**
Poelgeesterweg 1
2341 NM Oegstgeest
www.kasteeloudpoelgeest.com

A1, B2, C4, D
11. **Kwekerij De Groene Cirkel**
Endegeesterstraatweg 5
2342 AW Oegstgeest
www.kwekerijdegroenecirkel.nl

A1, B2, C2

In de achttiende eeuw woonde de beroemde Leidse hoogleraar Herman Boerhaave op Oud Poelgeest. De voormalige moestuin van zijn buitenplaats is in de vorige eeuw bebouwd. Recent is naast het koets-huis de Boerhaavetuin aangelegd met daarin de favoriete groenten en kruiden van professor Boerhaave. De oogst wordt gebruikt in de keuken van restaurant Oud Poelgeest dat is gevestigd in het koetshuis.

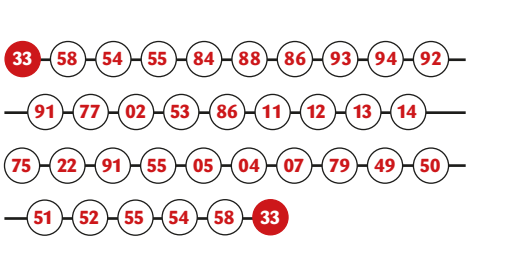
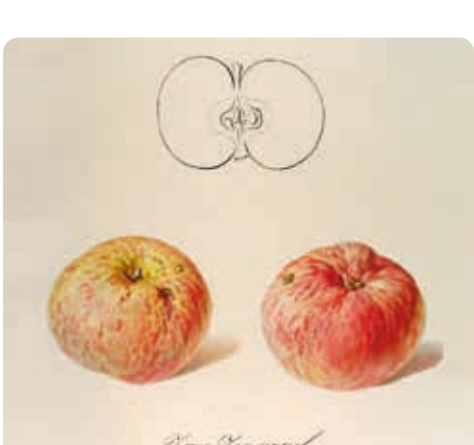
12. **De Paauw**
Raadhuislaan 22
2242 CP Wassenaar
www.geschiedenisvanzuidholland.nl/zien-en-doen/locaties/huize-de-paauw-in-wassenaar/

A1, B3, C5
13. **Backershagen**
Bij Landgoed Backershagen 34
2243 AW Wassenaar
www.geschiedenisvanzuidholland.nl/zien-en-doen/locaties/buitenplaats-backershagen-wassenaar/

A1, B2, C2

Al sinds de 17de eeuw bevonden zich aan weerszijden van Huize De Paauw rechthoekig omgrachte moestuinen met tuinmuren. Prins Frederik der Nederlanden, zoon van koning Willem I, verplaatste een deel van zijn moestuinen naar de eveneens in zijn bezit zijnde aangrenzende buitenplaats Backershagen. Zo was er ruimte voor de aanleg van zijn 'Paradisgarden'. De noordoostelijke moestuin De Paauw is met zijn tuinmuren nog steeds herkenbaar en is nu in gebruik als gemeentekwekerij.

Het hoogtepunt van de tuincultuur voor Backershagen lag in de 18de eeuw; Cornelis Backer legde een omvangrijk vroeg-landschappelijk park aan. Daarbij liet hij de grote rechthoekige moestuinen nabij het huis intact. In de oranjerie paste hij de kunst van het kweken van ananassen toe, geleerd van zijn neef Pieter de la Court van der Voort. Veel van de eeuwenoude parkstructuren en ook de moestuinpercelen zijn nog herkenbaar aanwezig, zoals de sloot die de noordelijke moestuin begrensd. Van de zuidelijke moestuin (nu een tennisbaan) resteert een tuinmuur. Het grootste deel van het park is in bezit van de gemeente

BEZIENSWAARDIGHEDEN

1. **Tuinmuur Marlot** A1
2. **Tuinmuur Reigersbergen** A1, B1
3. **Tuinderij Wijdhorst**
4. **Kasteel Duivenvoorde** A2, B2, C1, D, E
5. **Buitenplaats Berbice** A3, B3, C2
6. **Ter Wadding** A1, B1
7. **Het Zoete Land** A1, B2, C2
8. **Park Matilo** A1, B2
9. **Voedselbos Okkerheide** A1, B2
10. **Kasteel Oud Poelgeest** A1, B2, C4, D
11. **Kwekerij De Groene Cirkel**
12. **De Paauw** A1, B3, C5
13. **Backershagen** A1, B2, C2

De gronden van een voormalige handelskwekerij aan de Rijksstraatweg worden de komende jaren ingericht tot een tuinderij met pluktuin en voedselbos. Deze afgegraven geestgronden waren tot voor kort deels in gebruik als bollenperceel. Na aankoop door de coöperatie Land van Ons wordt hier gewerkt aan een gezonde bodem en een duurzaam voedselsysteem; goed voor mens, dier en natuur.

6. **Het Zoete Land**
Zoeterwoudsesingel hoek
Cronesteinkade, 2313 GX Leiden
www.hetzoeteland.nl

A1, B1

Het Zoete Land is een biologische zelfoogst stadstuinderij. Tuinder Jessica Zwartjes toverde aan de singel, midden in de stad, een weiland om in een tuin en beheert deze samen met zo'n 35 vrijwilligers. Ongeveer 150 buurtbewoners halen hier hun kruiden, groenten en bloemen. Je kunt de tuinderij bezoeken.

9. **Voedselbos Okkerheide**
Veerpolderpad
2341 HZ Leiden
www.okkerheide.nl

A1, B2

Dit weelderige voedselbos is een bewonersinitiatief uit 2017. Bewoners hebben zo'n 600 bomen en struiken aangeplant, evenals groenten. Ook is er een bijentuin, een picknickveldje, een terp en een paddepoel.

11. **Kwekerij De Groene Cirkel**
Endegeesterstraatweg 5
2342 AW Oegstgeest
www.kwekerijdegroenecirkel.nl

A1, B2, C2

Rond de 16de eeuw bevonden zich hier verschillende boomgarden die hielden bij kasteel Endegeest. Het is bekend dat in deze tijd armlastigen uit de nabije omgeving op zondag voor twee stuivers fruit mochten plukken. In 1895 kocht de gemeente Leiden de buitenplaats aan voor geestelijke gezondheidszorg, een functie die de buitenplaats nog steeds vervult. Onderdeel van de behandeling van de patiënten is het werken in de boomgarden en moestuinen. Op de biologische kwekerij De Groene Cirkel kunnen deelnemers een zinvolle dagbesteding vinden of werken aan hun arbeidsre-integratie. Ook vrijwilligers kunnen deelnemen.

Wassenaar en openbaar toegankelijk (de directe omgeving rond het hoofdgebouw en woongebouwen is privé).